

ТРИФОНКА РОМАНОВА ПОПНИКОЛОВА – ЕДНА ОТ НАЙ-ВИДНИТЕ ДЕЯТЕЛКИ НА ОБРАЗОВАТЕЛНОТО ДЕЛО В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ ВТОРАТА ПОЛОВИНА НА ХХ ВЕК

Георги Н. Георгиев,
Марияна Н. Георгиева-Гроссе

Trifonka Romanova Popnikolova - one of the most prominent activists in the area of education in Bulgaria during the second half of the 20th century *Georgi Nikolov Georgiev, Mariana Nikolova Georgieva-Grosse*

The key points from the educative work of the teacher in Bulgarian language and literature in the Primary school „St. St. Cyril and Methodius” – Polikraishte, district Veliko Tirnovo Trifonka Romanova Popnikolova, are considered. Her contribution for the advancement of the level of education in Polikraishte to one of the best in Bulgaria is underlined. Her most significant achievement is the excellent command of the literary Bulgarian language from all her pupils. The distinctive features of her pedagogical labour are presented – phenomenal exactingness and very good organization, strict discipline and order in the implementation of the school hours, usage of modern for the time technical means, the introduction of readers’ diaries in which the instructed retell the read-through, creation of a „Diary of literary works” where first attempts for composing poems and short stories by pupils, inclined to write, are carried. The out-of-class occupations in the theatrical and literature circle „Artistic speech” which she directs, are also properly reflected. As a result of her unflagging efforts, her alumni are more qualified than the Veliko Tirnovo high-school boys and girls and the Sofia students.

Attention is paid to her public activity as a Member of the County Committee of the Fatherland Front and as an enlightener in its local organization, oriented towards raising the culture of the population.

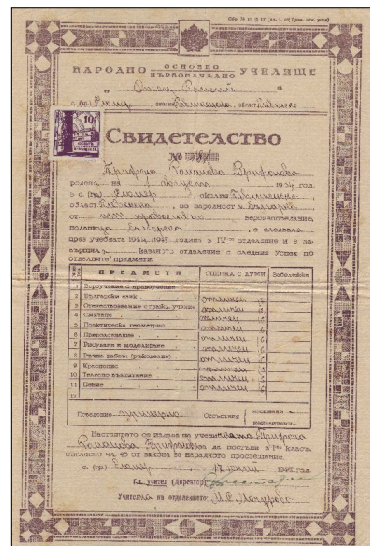
Her most representative appearances in this path are the restorations of ancient folk customs from the life in Polikraishte. As author, scenario-writer, producer, organizer and director of the staging “Seeing-off to goubet” (going to goubet means going abroad to make a living) in which 75 persons take part, she is laureate of the county festivals “Folk art and customs” in Veliko Tirnovo in 1980.

The awards with which the National Council of the Fatherland Front honours her for her enormous labour of great public utility, are pointed out, as well.

Key words: *Trifonka Romanova Popnikolova – teacher in Bulgarian language and literature; Primary school „St. St. Cyril and Methodius” – Polikraishte, district Veliko Tirnovo; educative activity – contributes for the advancement of the level of education in Polikraishte to one of the best in Bulgaria; director of a literature circle „Artistic speech”; scenario-writer; producer; organizer and director of restoration of ancient folk customs; public appearance – Member of the County Committee of the Fatherland Front; awards of the National Council of the Fatherland Front*

Трифонка Романова Попниколова (Николова) произхожда от най-издигнатото семейство в Сломер, Великотърновско. Тя наследява от родителите си Роман Трифонов Маринов и Йордана Илиева Маринова изключителни човешки качества на характера: непреклонен български дух; воля за борба; невероятна работоспособност; възискателност и отговорност към задълженията си, които предава на своите деца и възпитава у хилядите си ученици.

Родена е на 1 август 1934 г. Основно образование завършва в родното си село с много добър успех. Записва се в Девическата професионална гимназия в гр. Павликени и полага големи усилия и старание в обучението си. Това е оценено от Учителския колектив и Учителският съвет я избира за знаменоска на официалното знаме на гимназията – изключителна чест за

нея. Освен това в продължение на четири години по време на обучението си в Павликени е избрана за секретар на организацията на Съюза на народната младеж (СНМ) на своя клас. През ваканциите участва в младежките трудови бригади по прибиране на реколтата в Павликени и Горско Ново село.

След завършване на средното си образование за една година е назначена в канцеларията на ТКЗС, с. Сломер. След работа ръководи кръжоци с младежите от селото. За тази цел преминава подготовителен семинар във В. Търново, на който е изпратена от ръководството на СНМ в Сломер. През 1953 г. с конкурсен изпит е приета в Института за прогимназиални учители в гр. Плевен. За да подпомогне издръжката си, сортира зеленчуци на гарата в града. Завършва през учебната 1954/1955 г. със специалност „Български език и литература и изобразително изкуство”.

Разпределена е да замине за Добруджа. Първоначално трябва да започне в с. Ламбриново, Силистренско. Вестта, че ще дойде учителка от старите предели на България, се разнася из селото и се очаква като най-важното събитие. Учениците научават за това с огромна радост и започват да ѝ пишат. Всеки ден през цялото лято получава писма, в които те ѝ разказват за селото си и я канят непременно при тях. Описват ѝ с голямо въодушевление, че то е планирано и че има прокаран подземен телефон. Преди началото на учебната година обаче заповедта за назначение е променена от Отдел „Народна просвета” в Силистра и на 20 август 1955 г. тя постъпва като учителка по специалностите си в Основното училище в с. Гарван.

Тогава пътуването до новоосвободената от румънците Южна Добруджа става с влак, кораб, каруца и/или пеш и понякога трае до три дни. Добруджа е далеч, но Трифонка Романова се чувства там като между свои. Както и за Ламбриново, пристигането ѝ тук е голямо събитие. Освен нея в селото идват и други новоназначени учители от вътрешността на България – от Ловешко, Троянско, Плевенско и Търновско.

Хората се гордеят, че при тях са дошли български учители чак от Стара България, и посрещат това като знак, че свободата наистина е дошла. Години наред те са гледали с надежда към Родината, уповавали са се на нея и са очаквали подкрепата ѝ. И сега наистина я виждат в лицето на българските учители, които коренно се различават от румънските. Чужденците са се държали високомерно, надменно, возели се с файтони, страняли са от местните жители, а поведението на румънските било особено отблъскващо. Нашите са съвършено различни. Стремят се с всички възможни средства да помагат на хората, включително и на нивите в полската работа – нещо, което за румънските учители било немислимо.

Ето защо селото им отвърща със същото – учителите чувстват грижата на цялата общественост, ползват се с изключително уважение и сърдечност от страна на ученици и родители. Не минава тържество (общоселско или семейно), без да бъдат поканени. Ученички им носят всеки ден букети цветя.

Особено трогателно е това, което хората правят за тях през суровите зимни дни. За обмяна на опит чрез методическите обединения, организирани в съседни селища, родители от с. Гарван возят учителите с шейни, теглени от коне. За да ги предпазят от студа, подготвят гъбини (огромни шуби, подплатени с кожа), а за краката им – предварително затоплени тухли. За учителски съвещания, провеждани от Министерството на народната просвета в Силистра, преди откриването на автобусна линия до там им се организира пътуване с камион. Дирята, която Трифонка Попниколова оставя в с. Гарван, е толкова дълбока и споменът за нея – толкова силен, че до ден днешен (2015 г.) нейни ученици продължават да я поздравяват по случай светли празници и да ѝ гостуват.

На 8 декември 1959 г. Трифонка Попниколова се премества в с. Иванча, Великотърновско, където преподава български език и литература, история и география до 31 август 1960 г. Пътуването отново е трудно – пак ѝ се налага да върви пеш дълги разстояния. Това трае до 1 септември 1960 г., когато е назначена в

Народна прогимназия „Кирил и Методий” в с. Поликраище като учителка по български език и литература и изобразително изкуство. Преподава и трудово обучение. Тук преминава основната част от учителстването ѝ.

Тя е изключително вискателна и провежда часовете си при много добра организация, строга дисциплина и ред. В създадения кабинет по български език използва модерни за времето технически средства. При декламирање на заучени стихотворения учениците са записвани на магнетофон и след това записите са изслушвани. Чуването на собствения глас за онова време е сензация – то силно впечатлява и помага да се подобри изпълнението при всяка следваща рецитация.

Неин похват е въвеждането на читателски дневници, в които обучаемите преразказват прочетеното. Някои от тях илюстрират написаното със свои рисунки. Така тя създава у тях интерес към книгите и ги подтиква към творческо им преосмисляне. У много свои възпитаници развива особена любов към художествената литература. Така дава подтик на някои от тях към литературно творчество. Създава „Дневник за литературни творби”, който се води от 1980 до 1988 г. В него са поместени първи опити за съчиняване на стихотворения и разказчета от редица ученици, имащи склонност да пишат. Някои ѝ посвещават свои съчинения.

В съответствие с учебния план всяка седмица Трифонка Попниколова прави писмени упражнения. За самата нея това е огромно натоварване, свързано с проверяването на стотици работи до късно през нощта. Както по отношение на провеждането на часовете, така и спрямо писмената култура на обучаемите, е много вискателна. Особено държи на краснописа. Самата тя има красив почерк, който се харесва от учениците.

Особено старание полага те да научат граматичните правила и правописа на книжовния български език. Това е изключително трудна задача, която не се отдава всекиму, с оглед на сложността на езика. Някои нейни

възпитаници по-късно споделят, че великотърновските гимназисти и софийските студенти са много неподготвени в това отношение от нашите поликраишки ученици. С работата, старанието и усилията си да даде на своите възпитаници всичко, което самата тя знае, и със сърдечното си отношение спечелва сърцата на много от тях.

Почти през цялото време на учителстването си е класен ръководител, като през 1972/1973 г. е наградена за тази своята дейност. Толкова важна, колкото и учебно-възпитателната, счита и извънкласната си работа. Подготвя индивидуални изпълнения, рецитали, театрални постановки, драматизации и др. С тях учениците се представят на училищни и общоселски тържества, общински, районни, окръжни и национални прегледи на художествената самодейност и на различни състезания. На всеки училищен или общоселски празник се изпълнява програма под нейно ръководство.

Задълго остават в паметта на зрители и участници подготвените по-късно постановки като „Посрещане на Дядо Мраз”; „Ръката на учителя”; „Кирил и Методий”; „24 май – Ден на българската просвета и култура, на славянската писменост и на българския печат”; „Рецитал. Литературна композиция по „История Славянобългарская” по произведението на Отец Паисий; „Изворът на Белоногата” и др.

Ръководи театрален кръжок и кръжок „Художествено слово”. С рецитала „Родино моя” по произведения на Иван Вазов, изпълнен от групата за „Художествено слово”, спечелва Окръжното състезание за художествена самодейност през 1978 г. Участниците са облечени в костюми: бели блузи, черни панталони и поли и официални вратовръзки. За успеха, освен доброто рецитаторско изпълнение, допринася и музикалното оформление на Петко Денев – художествен ръководител към читалище „Димитър Генков”.

По време на заниманията поддържа образец ред и дисциплина: явяване точно навреме, старание за стриктно следване на сценария и завършване според предвидената програма. Кръжочниците участват с голямо желание и отговорност, защото работата за тях е много интересна. Както и в редовните учебни часове, рецитациите се записват и впоследствие се изслушват. Изпълненията на известни български артисти са модел за подготовката. От 1966/1967 г. до 1969/1970 г. се води **Дневник на кръжока**. В него се описва дейността на всяко занятие. Той съдържа и снимков материал на изпълнителите.

Изнася доклади и усърдно подготвя учениците за представянето им на срещите с изгънати български писатели и поети – гости на училището: Ран Босилек, Камен Калчев, Слав Караславов, Любомир Левчев.

Трифонка Попниколова ръководи и кръжок по шев и кройка. Участничките изработват блузки, прес-тилки, възглавнички и каренца с бродерия. Най-сполучливите, а също и добре подредени тетрадки, читателски дневници и предмети, направени в часовете по трудово обучение, се представят на изложби по случай 24 май и в окръга по линията на пионерската организация „Септемврийче“.

От 1978 г. до 1980 г. организира ученически експедиционен отряд „Ястребински звезди“. Той развива богата и разнообразна дейност на тема „Искри от миналото“: изслушва лекции; изучава историята на селото; издирва имената на участниците в Отечествената война през 1944/1945 г.; провежда походи; едnodневни и многодневни екскурзии и срещи с изтъкнати личности. В училището отговаря и за клуба „Млад трезвеник“, който поддържа кът на трезвеника и изнася литературно-музикални програми, на които ученици четат свои, а също и творби на изтъкнати български автори с тази тематика.

Заемала е длъжността ръководител на методическата работа на учителите. Счита учителската си професия за свое призвание и я практикува 35 години до 1 август 1989 г., когато се пенсионира – почти един цял живот. Гордее се с постиженията на своите ученици.

Със своите усилия Трифонка Попниколова е допринесла равнището на образованието в Поликраище да бъде едно от най-добрите в страната. Не е случайно, че през периода 1959–1987 г. няма отпаднали, всички випускници на училището завършват средно, а значителна част от тях – и висше образование. Впечатляващ е броят на учителите, лекарите, инженерите, стопанските ръководители и университетските преподаватели, учили тук.

Трифонка Попниколова е виден общественик. Всяка седмица провежда кръжоци по домовете на хората – изнася лекции за възпитанието на населението и чете откъси от класическата българска художествена литература. Освен това *пише сценариите и подготвя старинни обичаи и сцени от бита* на селото: „Годявка“; „Раждане на нивата по жътва“; „Заговезни“; „Изпращане на гурбет“ и др. С последната постановка,

в която участват 75 души, спечелва първо място на окръжните прегледи „Народно творчество и бит“ във В. Търново през 1980 г.

Награждавана е многократно с художествена литература и грамоти. През 1972 г. е наградена от Националния съвет на ОФ с Почетна сребърна значка за активна обществена дейност. През 1978 г. получава медал „100 години от Освобождението на България от турско робство“. За дългогодишно участие в работата на Сандружината е отличена със Златна значка „20 години Сандружина“. Участвала е също в работата на читалището „Димитър Генков“ (в четиригласния хор), в дейностите, свързани с подготовка на населението за борба с бедствия и аварии, противохимически и противоатомни нападения, в бригади за помощ на ТКЗС, в поддържането на паркове и цветни алеи в селото. Най-активно се е трудила при строителството на политехническата работилница и физкултурния салон, спортната площадка в двора на прогимназията, в допълнителни строителни работи и ремонти в трите училища заедно с учители и родители, като същевременно е организирала и ученици за тази цел.

Трифонка Попниколова учи и двете си деца Георги и Марияна. Тя и съпругът ѝ Никола Георгиев Попниколов – най-дългогодишният директор на Основно училище „Св. св. Кирил и Методий“ в Поликраище, ръководил го в периода 1959–1987 г., възпитават у тях изключително родолюбие, необикновена работоспособност, твърдост, упоритост и постоянство. Изграждат открити, добронамерени, сърдечни, искрени, добри и честни личности. Семейната среда дава сили на Георги и Марияна да преодоляват всякакви трудности. От нея те черпят своята неизтощима воля да разнасят славата на България по света.

Трифонка Романова Попниколова счита за щастие, че като учителка е работила в един благоприятен период, когато този труд е високо оценяван и уважаван от ученици, родители и от цялото общество. През посочените години той е на показ пред 300 ученици, пред техните родители и пред 4000 жители на селото.

